

Володимир Шинкарук

АЗ – БУКИ

*Літературно-мистецькі
студії*

Житомир
Полісся
2015

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)
Ш 62

*Надруковано за ухвалою
Вченої ради Житомирського державного університету ім. І. Франка
(протокол № 5 від 26.12.2014)*

Рецензенти:

Петро Васильович Білоус,
доктор філологічних наук, професор.
Володимир Олегович Єршов,
доктор філологічних наук, професор.
Віктор Михайлович Мойсієнко,
доктор філологічних наук, професор.

Ш 62 Шинкарук В. Ф. Аз-Буки. Літературно-мистецькі студії. –
Житомир : Полісся, 2015. – 278 с. – Серія «Бібліотека
кафедри теорії та історії світової літератури НН ІФЖ
Житомирського державного університету імені І. Франка»

ISBN 978-966-655-700-4

Книгу професора кафедри теорії та історії світової літератури Житомирського державного університету ім. І. Франка В. Ф. Шинкарука «Аз-Буки» складають вибрані наукові та публіцистичні статті і нариси з історії давньої і сучасної літератури, вітчизняного мистецтва, літературного краєзнавства. Збірка відображає весь спектр науко-пізнавальних інтересів відомого українського науковця

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)

ISBN 978-966-655-700-4

© В. Шинкарук, 2015.

АЗ – БУКИ

Літературно-мистецькі студії

ПОЧАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Давньоукраїнське літописання	9
«Слово о полку Ігоревім»	27
Феофан Прокопович і його трагікомедія «Володимир»	49
Тема історичного минулого народу в давній українській літературі та героїчний епос народів Європи	57

ФОЛЬКЛОР

Маруся Чурай і пісенна традиція Житомирщини	81
---	----

ЛІТЕРАТУРА XX СТОЛІТТЯ

Житомирщина в житті та творчості М. Рильського	101
Василь Кравченко та житомирські прототипи Михайла Булгакова	130
Василь Земляк: Перші кроки на Житомирщині	135
Прожив з весною (Творчий портрет Михайла Клименка)..	140
Творчий ужинок поетів Житомирщини	144
Зустріч, яка не відбулася в Житомирі (Спогади про Роберта Рождественського)	154

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, ПЕРЕДМОВИ

Яснозір'я таланту. Передмова до книги І. Сльоти «Золото зажив'я»	163
Автограф для вічності. Передмова до книги І. Сльоти «Автографи»	170
Відчуваючи музику слів. Передмова до книги І. Сльоти Переспіви	172
Юрій Камишний – художник, що переорює душу	180
Інше серцебиття. Відгук на книгу В. Горбунової «Мрія про маленьке життя»	183

Лазар. Друге пришестя або Ми так любили Житомир. Рецензія на книгу С. Лазо «Ми так любили „The Beatles”»	186
Одяг для думок. Передмова до книги Ірини Шинкарук «Сильніша – на одне життя»	190
Диво, знайдене на соціально-психологічному факультеті. Передмова до збірки «Диво, знайдене в собі»	193
Новий обрій Ірини Лубківської. Передмова до книги І. Лубківської «Жити і любити не уві сні»	195

ПОРТРЕТИ

Павло Карпович Сербін: Жив за високим покликанням ...	199
Зірка і смерть Леоніда Венгерова	214
Ніна Матвієнко. Голосом цієї жінки співає і плаче Україна	225
Свіча таланту Костянтина Яновського	232
Жива вода творчості: Ірина Шинкарук	235
Життя, освячене творчістю і любов'ю: Тетяна і Михайло Гузуни	241
Юрій Градовський. Талант, який не знає відпочинку.....	248
Творча характеристика Поліського ансамблю пісні і танцю «Льонок»	254
Анатолій Говораadlo – душа покладена на музику	261
Дві долі, міцно сплетені в одну: Людмила Вікторівна та Георгій Володимирович Майорови	267
Телевізійна зірка зійшла в Житомирі: Рабіга Аманжолова	270
Микола Кавецький: «Я прийшов із світанків»	273

ЗУСТРІЧ, ЯКА НЕ ВІДБУЛАСЯ В ЖИТОМИРІ Спогади про Роберта Рождественського

Творчість цього поета витримала найважчу перевірку – перевірку часом. Незважаючи на певну соціальну заангажованість, вона до наших днів зберегла свою художню значимість, актуальність і гостроту. Сам поет, як і раніше, залишається однією з найяскравіших постатей у царині сучасної поезії.

Минуло одинадцять років, як немає Роберта Рождественського серед нас, та його вплив на поетичне слово вже наших сучасників відчувається до сьогодні. І хоча для більшості він асоціюється з радянською епохою, яка повільно, але все-таки відходить у забуття, його творчий спадок залишається яскравим зразком самовідданого служіння людям, прикладом активного утвердження високих морально-етичних цінностей.

Народився Роберт Іванович Рождественський у 1932 році в алтайському селі Косиха у сім'ї військових лікарів. З початком Великої Вітчизняної війни батьки Роберта швидко опинилися на фронті, згодом, щоб не залишати підлітка одного в евакуації, вони оформили його «сином полку» у прифронтову військову частину. Цей епізод став одним із переломних моментів у житті майбутнього поета. Очевидно, саме тому тема Великої Вітчизняної війни назавжди залишилася провідною в творчості Р. Рождественського.

Він увійшов у велику літературу на початку 60-х років під час «хрущовської відлиги» разом з цілою плеядою молодих талановитих авторів: Андрієм Вознесенським, Євгеном Євтушенком, Беллою Ахмадуліною, Іваном Драчем, Ліною Костенко, Олжасом Сулейменовим та іншими.

У 1981 році, коли я познайомився з ним, Р. Рождественський був на вершині слави. Мабуть, тоді у Радянському Союзі не було людини, котра б не знала його віршів чи пісень із його текстами. Варто лише пригадати пісні з телевізійного серіалу «Сімнадцять миттєвостей весни», або поему «Реквієм», які надовго пережили їх автора...

Я приїхав до Москви на запрошення головної редакції народної творчості Центрального телебачення. Знімалась популярна розважальна програма «Заспіваймо, друзі!» («Споемте,

друзья!)), яку вели співак Лев Лещенко та чудовий телевізійний диктор і кіноактриса Тетяна Веденєєва.

Після зйомок ми з дружиною вирішили походити по Останкінському телебаченню – найбільшій у країні «фабриці мрій». І ми, дійсно, зустріли там величезну кількість знаменитостей, а коли уже виходили, у вестибюлі побачили Роберта Рождественського. Він мав яскраву «впізнавальну» зовнішність, і не впізнати його було неможливо, тим паче, що майже кожного тижня ми бачили його на екрані – поет вів публіцистичну телевізійну програму «Документальний екран».

Я набрався сміливості і підійшов. Мені поталанило, Р. Рождественський запросив на свою передачу гостя, а гість запізнався. Цією обставиною я і скористався.

Ми розмовляли хвилину двадцять. Я встиг розповісти поету, що викладаю літературу в Житомирському педінституті і що паралельно займаюсь музикою. Оце приїхав до Москви на запис телевізійної програми.

А ще я зізнався, що дуже люблю його творчість, більше того, – написав дві пісні на його вірші.

Ця новина, звичайно, не здивувала Роберта Івановича. Увесь Радянський Союз співав його пісні. Він поцікавився, на які вірші написана музика? Я сказав, що на «Хиппи» та «На землі, безжалостно маленькій...».

Р. Рождественський задумався, а потім промовив:

– Цікаво було б почути.

Наша розмова закінчилась тим, що він дав мені свою домашню адресу і номер телефону, а я пообіцяв вислати записи цих двох пісень.

Повернувшись до Житомира, я довго не міг записати пісні на магнітну плівку. Хотілося зробити це професійно. Нарешті записи вийшли майже такими, якими я їх хотів чути.

Незабаром мене знову викликали до Москви, на цей раз на зйомки програми «Ширше коло!» («Шире круг!»). У цій програмі я мав брати участь разом із Юрієм Візбором – знаменитим кіноактором і бардом. Не буду зупинятись на цьому епізоді, оскільки зустрічі з Візбором можуть стати темою окремої публікації. Скажу лише, що зйомки пройшли надзвичайно вдало, і ми з Візбором залишилися вдоволені один одним.

Після передачі безпосередньо зі студії я зателефонував Р. Рождественському. Нагадав йому про себе і повідомив, що привіз обіцяні записи. Роберт Іванович відповів, що його можна буде знайти у Центральному Будинку літератора на вулиці Герцена.

Я приїхав на вулицю Герцена. Вахтер уже був попереджений і швидко допоміг мені знайти Р. Роджественського в одному з кабінетів.

Ми привіталися.

– Ви не голодні? – запитав мене Роберт Іванович. – Я саме збираюся вечеряти. У нас тут чудовий ресторан. Складіть мені компанію.

Зі страв, які нам подали за вечерею, я пам'ятаю лише смажену форель. До того я її ніколи не куштував. Зате у пам'яті збереглися усі деталі нашої розмови.

– Чим же знаменитий ваш Житомир, окрім Корольова, Короленка і картинної галереї? – раптом запитав мене Роджественський.

Я був вражений.

– Ви що, були в нашому місті?

– Ні, ніколи не був. Так у мене складається, що в Україні я чомусь буваю рідко.

– А звідки ж вам відомо про Корольова, Короленка, та ще й про картинну галерею?

– У Житомирі часто бувають мої друзі.

– А хто саме?

– Льотчики-космонавти, – відповів Р. Роджественський.

Я пригадав, що Житомир – це, дійсно, справжня Мекка для тих, хто пов'язав свою долю з освоєнням космосу. Побачити космонавта у Житомирі було майже так само просто, як і в Зоряному містечку.

Мені захотілося більше розповісти про рідне місто:

– У Житомирі народився генерал Паризької Комуні Ярослав Домбровський, поет Олександр Безименський, прозаїк Лев Нікулін, драматург Валерія Врублевська; тут певний час жили і працювали Денис Давидов, Олександр Купрін, Саша Чорний, Олександр Довженко, Юліуш Словацький, Юзеф Ігнаці Крашевський, Шолом-Алейхем... У місті Новограді-Волинському Житомирської області народилася Леся Українка, місто Бердичів – батьківщина Василя Гроссмана і Фрідріха Горенштейна, тут у 1850 році Оноре де Бальзак вінчався з Евеліною Ганською...

Р. Роджественський уважно слухав. Коли я закінчив свою коротку розповідь, він сказав:

– Ви так захоплено розповідаєте про рідний край. Мабуть, непогано було б вам написати щось на зразок своєрідного літературного путівника по Житомирщині.

Я обіцяв подумати над цією пропозицією.

Прощаючись, я подарував магнітофонний запис двох своїх пісень на його вірші. Роберт Іванович запевнив мене, що прослухає їх найуважніше.

Уважаемый Владимир
Резорович!

Спасибо за доброе
слово! Возвращаю сбор-
ник, который Вы прислали,
и добавлю к нему еще
одну - ма-а-ленькую.

К сожалению, приехать
в Милтэммер не могу.
Сейчас слишком занят.
Однако постараюсь не
стать. Может быть,
как-нибудь и побегу.

Еще раз - спасибо!

Желаю Вам здоровья
и великих успехов!

Милу руку.

Роберт Резорович

24.03.89.

У 1987 році я отримав стажування на кафедрі радянської літератури Московського університету. Тоді ж мені вдалося вперше

побувати у квартирі Р. Рождественського на вулиці Горького. Я привіз поету западного поліського меду й записи ще трьох пісень на його вірші. Серед них була моя улюблена пісня «Отдать тебе любовь?». Саме вона найбільше сподобалась і Роберту Івановичу.

Про моє часте спілкування з Р. Рождественським знала лише родина і найближчі друзі. Не можу пояснити чому, але я намагався приховувати свої стосунки з поетом. Та якось у розмові з одним із своїх учителів – професором Павлом Карповичем Сербіним – я проговорився, що давно і досить тісно знайомий з Робертом Івановичем.

Професор П. К. Сербін мені не повірив. Тоді я переповів йому історію нашого знайомства.

– Цією обставиною гріх не скористатися, – сказав Павло Карпович. – Ви можете дати мені його адресу, щоб я вислав поетичну збірку для автографа?

Я сказав, що маю запитати дозволу в самого Р. Рождественського.

Р. Рождественський дозволив.

І професор П. К. Сербін написав до Москви листа, а згодом отримав у відповідь поетичну збірку Р. Рождественського з автографом автора.

Я став картати себе за те, що під час наших зустрічей не здогадався попросити поета підписати хоча б одну з його книг.

А тим часом професор П. К. Сербін запалив мене ідеєю запросити Р. Рождественського на творчу зустріч зі студентами педінституту.

Я розумів, що організувати поетичний вечір у рідному вузі досить легко, але де взяти кошти, щоб оплатити поету готель, дорогу й таке інше? І якщо вже він приїде до Житомира, то, мабуть, потрібно буде організувати і провести одразу декілька зустрічей, щоб Р. Рождественський міг заробити для себе якусь копійку.

У зв'язку з цим мені пригадалися переговори з Володимиром Висоцьким, якому в 1979 році теж було запропоновано виступити перед студентською молоддю міста. Зустріч з В. Висоцьким відбулась у Московському театрі на Таганці буквально за декілька хвилин до початку вистави «Пугачов».

На виступ В. Висоцький погодився і поставив лише три умови: оплатити витрати на дорогу, на проживання і дати готівкою 300 карбованців як гонорар за сольний концерт.

Ми зраділи.

Готових заплатити за концерт найпопулярнішого барда СРСР не те, що карбованець, а й десятку в Житомирі було більш ніж достатньо.

Та коли керівництво довідалось, кого збираються запросити на виступ, почалося таке, що змусило нас вибачатись перед В. Висоцьким...

Правда, у випадку з Р. Рождественським усе було по-іншому. Мені пообіцяло повне сприяння обласне товариство «Знання», яке з радістю зобов'язалося взяти на себе розв'язання головних організаційних та фінансових проблем. Усе вирішувалося достатньо просто і швидко. На самому початку 1989 року я зателефонував Р. Рождественському і запросив його на виступ до Житомира.

Продублювати запрошення довелося ще й листом. Цей лист я відправив до Москви разом зі збіркою поета, на якій просив поставити автограф. У березні того ж року отримав від Р. Рождественського бандероль. Він підписав мені надіслану книжку, а також додав до неї ще одну – «ма-а-ленькую»... На внутрішній стороні обкладинки цієї «маленької» збірки Роберт Іванович залишив мені на згадку... себе.

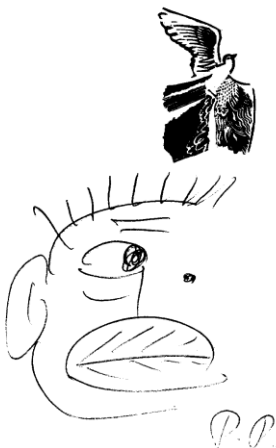
РОБЕРТ
РОЖДЕСТВЕНСКИЙ

Стихотворения

Владимиру
Резникову
с пожеланиями
удачи ему,
его семье и
его ученикам.

сердечно
Роберт
Москва
«Молодая гвардия»
1988

24.05.89.

А якщо говорити серйозно й точно, то поет намалював для мене жартівливий автопортрет – щось на зразок дружнього шаржу на самого себе. У листі він зізнався, що надзвичайно зайнятий і в

даний момент приїхати до Житомира не може, але на майбутнє «зарікатися не буде».

З початком 90-х років ситуація в державі різко змінилася. На моє чергове запрошення до Житомира Роберт Іванович відповів, що його виступ зараз не має «політичної актуальності», і порадив «чекати кращих часів».

Я не полишав надії побачити поета у нашому місті, часто дзвонив йому.

У 1993 році нарешті вийшов із друку біобібліографічний словник «Літературна Житомирщина», який свого часу порадив мені написати саме Р. Рождественський.

Почувши про вихід моєї першої книжки, Роберт Іванович порадив «не зупинятись на досягнутому», а потім сказав:

– Чи не пора вже подумати про нашу спільну платівку, чи, як сьогодні модно говорити, компакт-диск?

Для мене це було настільки несподівано, що я змушений був перепитати:

– Ви не жартуєте?

– Не жартую. Матеріалу достатньо, і він досить непоганий. За вами – якісні записи, а я візьму на себе оформлення і тиражування. Згодні?

Звичайно, я був згодний. Але наступні роки були настільки насичені творчою роботою і тривалими поїздками, що на певний час довелося забути про спільний з Р. Рождественським компакт-диск.

І раптом, як грім серед ясного неба, – трагічна звістка про смерть поета.

Р. Рождественський так і не побачив Житомир. Запланована зустріч не відбулася...

На цій сумній ноті я змушений завершувати свою розповідь.

Життя неможливо зупинити. Лише пам'ять може повертати нам прожиті миттєвості. І ми живемо, допоки пам'ятаємо.

*Надруковано в часопису:
Волинь-Житомирщина.
Історико-філологічний збірник з регіональних проблем.
– № 11. – Житомир, 2003.*

